

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2021-2-2>

УДК 332.02:330.3

JEL R11, R23

Л. Я. Беновська

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник

відділу регіональної фінансової політики

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього

НАН України», Львів

e-mail: lbenovska11@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6987-5727>

ПРОБЛЕМИ ТА МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ У НЕСПРИЯТЛИВИХ УМОВАХ

Проведено аналіз прикордонних районів у несприятливих умовах і виявлено особливості їх розвитку, з'ясовано відповідність прикордонних регіонів умовам проблемності (щільність населення, зростання чисельності населення, капітальні інвестиції). Наголошено, що високий рівень диференціації соціально-економічного розвитку прикордонних територій у несприятливих умовах вимагає проведення ранжування за рівнем їх проблемності. Проведення ранжування прикордонних територій у несприятливих умовах пропонується здійснювати, використовуючи такі чинники: рівень соціально-економічного розвитку, темпи економічного зростання, демографічна ситуація, рівень воєнно-політичних ризиків. Розробляючи політику стимулювання та підтримки розвитку прикордонних територій у несприятливих умовах, залежно від рівня проблемності території доцільно розділяти за такими типами: території, що вимагають стандартного підходу; території, що потребують підвищеної уваги; території, що потребують врегулювання кризових ситуацій. Кожен з виділених типів територій вимагає власного підходу та формування заходів підтримки та стимулювання їх розвитку.

Ключові слова: прикордонні території у несприятливих умовах, стимулювання, розвиток, проблемність, диференціація.

Benovska L. PROBLEMS AND MECHANISMS OF BORDER AREAS DEVELOPMENT STIMULATION IN ADVERSE CONDITIONS

The existence of new challenges faced by Ukraine in recent years that have significantly impacted the situation in the regions requires the introduction of new approaches to regional development policy, namely the transition to a territorially oriented development policy based on stimulating the use of own potential of territories and providing support to individual territories characterized by special problems of socio-economic development. Such areas include border regions in unfavorable conditions, which are characterized by loss of accumulated economic potential, signs of demographic crisis and significant forced migration, and the existence of a threat of political instability. The article aims to study the level of problems of border areas in adverse conditions and approaches to stimulate their development. The analysis of border areas in unfavorable conditions has revealed the peculiarities of their development. The paper argues that a high level of differentiation of socio-economic development of border areas in unfavorable conditions requires their ranking according to the level of problems using the following factors: the level of socio-economic development, economic growth rates, demographic situation, level of military-political risks. When building a policy to stimulate and support the development of border areas in adverse conditions, depending on the level of problems, it is advisable to divide the areas into the following types: areas that require a standard approach; areas in need of increased attention; territories in need of crisis management. Each of the selected types of territories requires its own approach and measures to support and stimulate their development. State support for the development of border areas in adverse conditions should include measures of a supportive and stimulating nature. The classification of measures to support and stimulate the development of border areas in adverse conditions is outlined.

Keywords: border areas in unfavorable conditions, stimulation, development, problems, differentiation.

Постановка проблеми. У Державній стратегії регіонального розвитку України на 2021-2027 роки та в низці інших законодавчих актів зазначено, що особливістю стимулювання розвитку регіонів у теперішніх умовах є використання територіально орієнтованого підходу – визначення функціональних типів територій і запровадження диференційованих заходів впливу, що застосовуються до таких територій органами влади. Одним з таких типів територій є прикордонні території у несприятливих умовах, відмінними ознаками яких є втрата накопиченого економічного потенціалу, ознаки демографічної кризи та значні розміри вимушеної міграції населення, існування загрози політичної нестабільності. На таких територіях поглиблення економічної кризи може призвести до катастрофічних

соціально-економічних деформацій, що вимагає посиленої уваги до їх підтримки та стимулювання розвитку з боку держави.

Аналіз останніх досліджень. Проблемам державної підтримки розвитку проблемних і депресивних територій присвячені роботи І. Вахович [1], М. Купир [1], Т. Єфименко [2], І. Сторонянської [3], С. Шульц [4], І. Ярошенко [5] та інших. Позитивно оцінюючи внесок авторів у цій сфері, зауважимо, що виділення нового функціонального типу проблемних регіонів – «прикордонні території у несприятливих умовах» – потребує поглиблених теоретичних та емпіричних досліджень.

Метою статті є дослідження рівня проблемності прикордонних територій у несприятливих умовах і підходів до стимулювання їх розвитку.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Основні результати дослідження. Нормативно-правове забезпечення стимулювання розвитку регіонів та окремих територій здійснюється в Україні відповідно до низки законів, законодавчих актів, державної та регіональних стратегій розвитку. Зокрема, Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» (2005 р.) регламентує особливості державного регулювання депресивних територій. Поняття та засади стимулювання розвитку прикордонних територій (районів) у несприятливих умовах регламентовано Державною стратегією регіонального розвитку України на 2021-2027 роки (2020 р.) [6], Національною економічною стратегією на період до 2030 року (2021 р.), проектами законів України «Про особливості стимулювання регіонального розвитку» (2021 р.) [8], «Про стимулювання розвитку регіонів» (2018 р.) [7].

До прикордонних територій у несприятливих умовах відносять такі підгрупи: території, що межують із зонами безпеки і є прилеглими до району бойових дій (Донецька, Луганська області); території, що межують сухопутним кордоном з державами, відносини з якими в стані активних конфліктів (Сумська, Чернігівська, Харківська області); території, що межують морським кордоном з державами, відносини з якими в стані активних конфліктів (Запорізька, Херсонська області); території що межують з державами, відносини з якими

передбачають додатковий рівень безпеки кордону (Одеська, Вінницька області) [11].

Згідно з проектом Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів», прикордонний район у несприятливих умовах може бути визнано проблемним лише за умови, що соціально-економічні показники його розвитку відповідають одночасно трьом умовам: 1) нижча від середньорегіональної щільність населення; 2) прискорене зниження чисельності населення; 3) рівень приватних капітальних інвестицій на одну особу нижчий від регіонального показника [7].

Проведений згідно з цією методикою аналіз прикордонних районів у несприятливих умовах дозволив виявити особливості їх розвитку та з'ясувати відповідність прикордонних регіонів умовам проблемності, що потрібно для застосування диференційованого підходу до стимулювання розвитку територій.

1. Більшість прикордонних районів у несприятливих умовах відповідають умові проблемності за показником щільності населення. Прикордонні райони в несприятливих умовах Вінницької, Херсонської областей і два райони Харківської області (Дергачівський, Харківський) мають щільність населення вищу, ніж середньорегіональне значення (рис. 1).

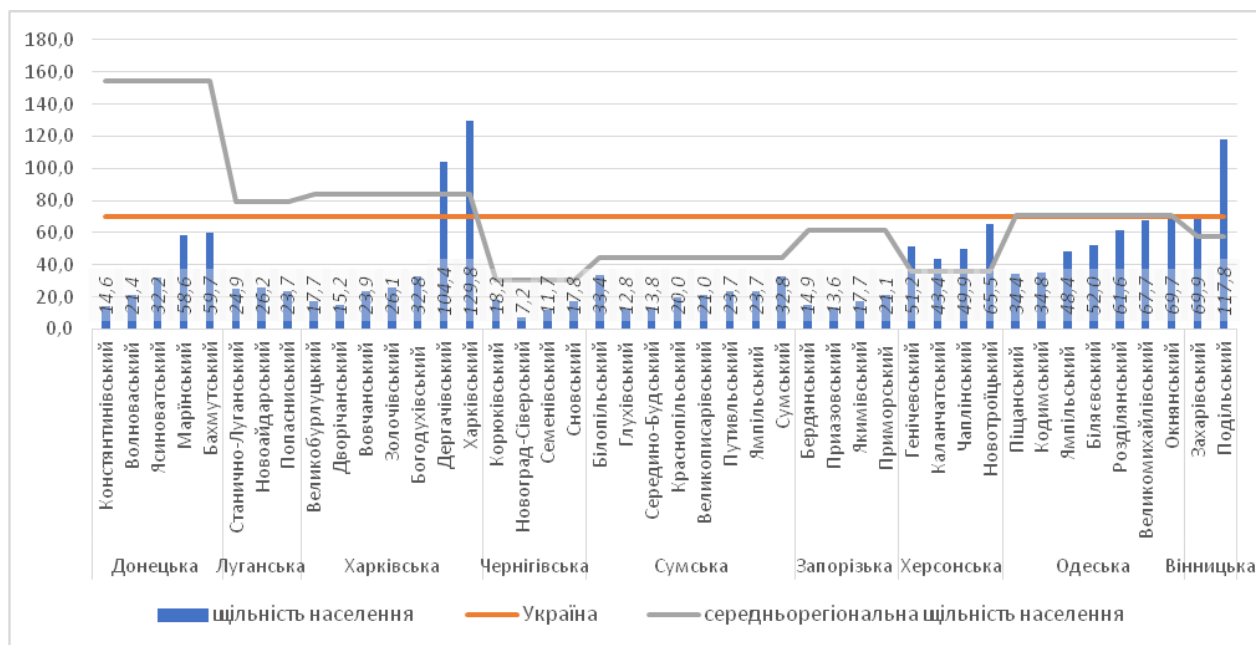

Рис. 1. Щільність населення прикордонних районів у несприятливих умовах, 2018 р., осіб на км²

Джерело: побудовано за даними регіональних управлінь статистики.

2. Великий розрив між щільністю населення прикордонних територій у несприятливих умовах Донецької області зі середньорегіональним значенням зумовлений переважанням поселень міського типу, адже частка міського населення становить близько 90%.

3. Щодо виконання другої умови проблемності району (прискорене зниження чисельності населення), то у більшості прикордонних регіонів у несприятливих умовах скорочення чисельності

населення впродовж останніх двадцяти років відбувалось вищими за середньорегіональні темпи. Позитивною динамікою характеризувався Сумський район Сумської області (темпи зростання – 99% проти 85% середнього по області), Розділянський район Одеської області (102% проти 97% середнього по області), низка районів Донецької та Луганської областей (рис. 2).

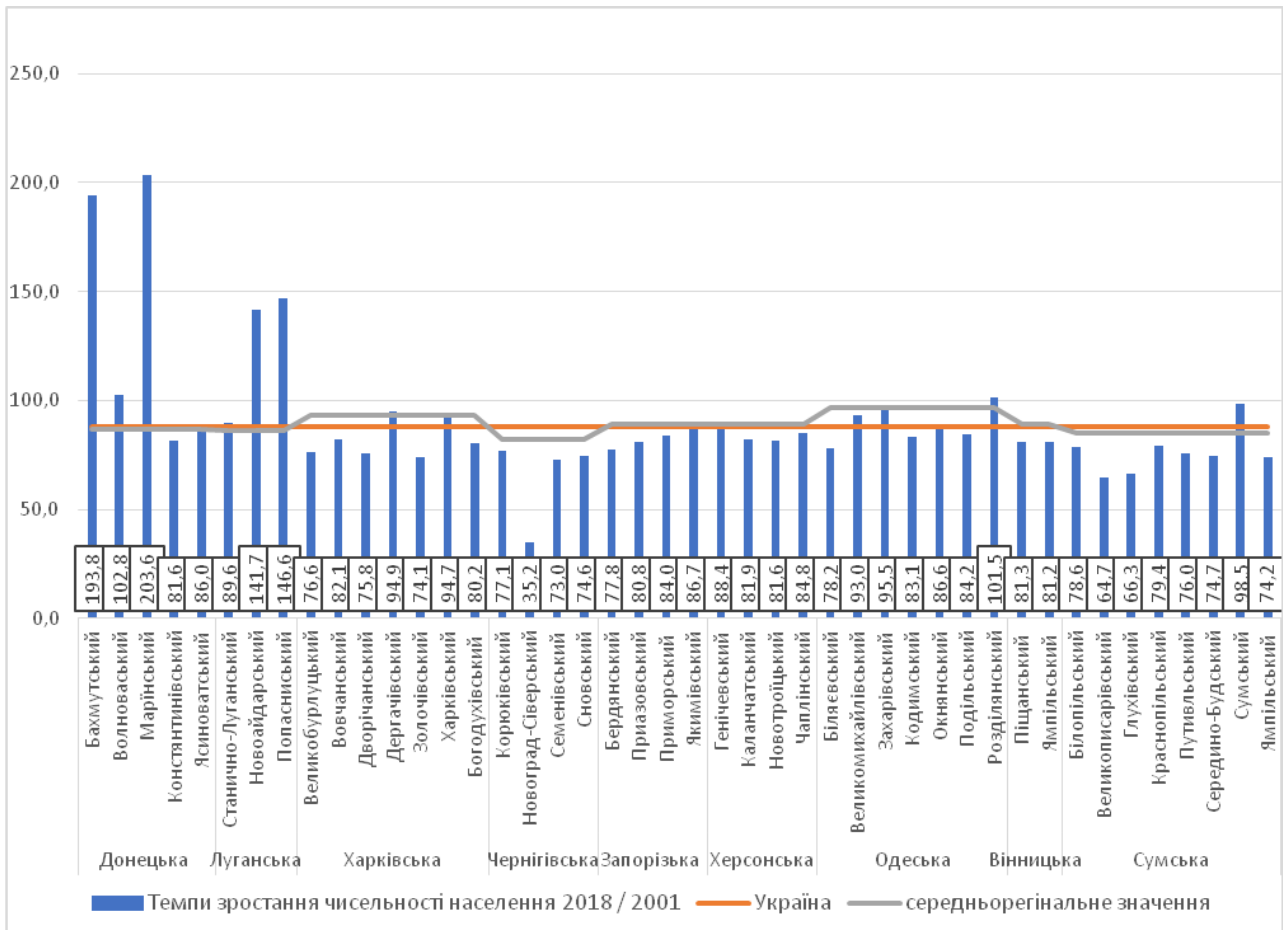

Рис. 2. Темпи зростання чисельності населення прикордонних районів у несприятливих умовах

Джерело: побудовано за даними регіональних управлінь статистики.

4. Значний приріст населення у прикордонних районах у несприятливих умовах Донецької та Луганської областей спричинений насамперед змінами адміністративних меж районів. Зокрема, унаслідок формування Бахмутського району (на основі укрупнення Артемівського району) індекс зростання чисельності населення зріс до 194%. Іншим чинником приросту населення стали процеси внутрішнього переселення осіб із зони конфлікту та невідконтрольних Україні територій.

5. Третьюму критерію проблемності прикордонного району (рівень капітальних інвестицій на одну особу є нижчим від регіонального показника) відповідають всі райони Вінницької, Одеської, Запорізької, Чернігівської областей (окрім Корюківського району). Натомість вищий рівень капітальних інвестицій на одну особу, ніж середньорегіональне значення, є в більшості прикордонних районах Харківської та Донецької областей (рис. 3). У структурі джерел фінансування капітальних інвестицій близько 20% припадає на державні інвестиції та понад 70% – на приватні інвестиції.

Результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновки щодо проблемності розвитку прикордонних районів у несприятливих умовах:

- не всі райони, що відносяться до прикордонних районів у несприятливих умовах, є проблемними та відповідають одночасно трьом критеріям проблемності. Наприклад, Дергачівський і Харківський райони Харківської області не відповідають жодному з виділених критеріїв і характеризуються

високим рівнем розвитку та темпами економічного зростання;

- прикордонні райони в несприятливих умовах сильно диференційовані за щільністю населення (17,9 раза) та обсягом капітальних інвестицій на одну особу (19,9 раза), що слід урахувати, розробляючи механізми регулювання їх розвитку;
- оцінювання зростання чисельності населення (другий критерій) у Донецькій та Луганській областях ускладнене процесами змін у адміністративно-територіальному поділі цих областей, пов'язаних з воєнними діями;
- розподіл капітальних інвестицій є високодиференційованим у часовому вимірі, тому показник обсягу капітальних інвестицій на одну особу варто розглядати в більшому за один рік часовому проміжку;
- стимулювання розвитку проблемних районів потребує диференційованого підходу з врахування не лише розглянутих вище критеріїв проблемності територій, але й специфічних проблем розвитку. Зокрема, першочерговими проблемами розвитку прикордонних регіонів Донецької та Луганської областей є такі: фізичне руйнування житла та інфраструктури; виведення з використання землі так званої «сірої» 30-ти кілометрової зони вздовж лінії розмежування; наявність значних площ замінованих територій, що потребує заходів прямої фінансової підтримки з боку держави;

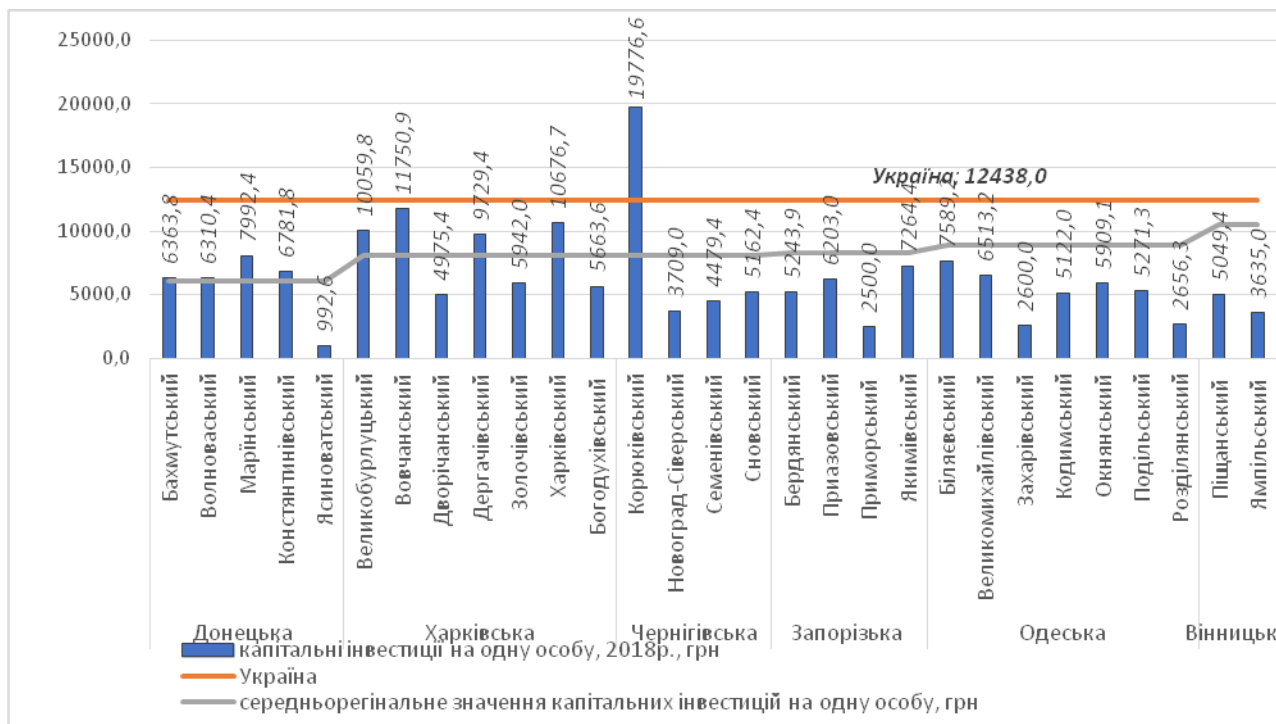

Рис. 3. Капітальні інвестиції на одну особу у прикордонних районах у несприятливих умовах

Джерело: побудовано за даними регіональних управлінь статистики.

- укрупнення районів, проведене в процесі реформи децентралізації, ускладнило проведення аналізу та виділення районів за рівнем проблемності.

Отже, прикордонні території в несприятливих умовах є диференційованими за рівнем економічного розвитку, демографічною ситуацією, переліком

завдань і проблем, які їм доводиться вирішувати, що вимагає проведення ранжування їх за ступенем проблемності. Для цього, на нашу думку, слід урахувувати такі чинники (табл. 1):

Таблиця 1

Чинники ранжування прикордонних територій у несприятливих умовах

Рівень соціально-економічного розвитку	Темпи економічного зростання	Демографічна ситуація	Рівень воєнно-політичних ризиків і необхідності вирішення специфічних завдань
Високий	Динамічні	Стабільна	Високий
Середній	Спадаючі	Занепадаюча	Середній
Низький	Кризові	Вимираюча	Низький

Джерело: побудовано автором.

- 1) демографічна ситуація прикордонних територій у несприятливих умовах (згідно з проектом Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» за показниками щільності населення і зростання чисельності населення);
- 2) рівень соціально-економічного розвитку прикордонних територій у несприятливих умовах (згідно з моніторингом показників розвитку територій, які визначаються Кабінетом Міністрів України: обсяг реалізованої (промислової, сільськогосподарської) продукції на одну особу, середньомісячна заробітна плата, рівень зареєстрованого безробіття, обсяг капіталовкладень на одну особу та інші);
- 3) темпи економічного зростання територій за визначений період;
- 4) рівень воєнно-політичних ризиків і необхідності розв'язання специфічних для району проблем.

Ранжування, проведене згідно з таким підходом, дозволить врахувати рівень проблемності території та

звести всі території до трьох типів для реалізації заходів стимулювання розвитку: території, що вимагають стандартного підходу (СП); території, що потребують підвищеної уваги (ПУ); території, що потребують врегулювання кризових ситуацій (ВКС) (табл. 2).

Основні засади стимулювання територій, що потребують особливої уваги з боку держави, розроблено у проекті Закону України «Про особливості стимулювання регіонального розвитку»: порядок надання статусу території з обмеженими можливостями, укладання договорів регіонального розвитку та договорів міжрегіонального співробітництва; заходи державного та регіонального стимулювання територій. Статус території з обмеженими можливостями надається не більше як на сім років [8].

Стимулювання розвитку проблемних районів полягає у використанні органами державної, регіональної та місцевої влади відповідних інструментів (стимулів), що позитивно впливають на соціально-економічний та екологічний розвиток

територій. Вітчизняним законодавством визначено території [7]: основні принципи стимулювання проблемних

Таблиця 2

Визначення типу підтримки розвитку прикордонних територій у несприятливих умовах залежно від рівня проблемності

Характеристика	Стабільна чисельність населення і високі воєнні ризики	Низька депопуляція та високі воєнні ризики	Висока депопуляція та високі воєнні ризики	Стабільна чисельність населення і середні воєнні ризики	Низька депопуляція та середні воєнні ризики	Висока депопуляція та середні воєнні ризики	Стабільна чисельність населення і низькі воєнні ризики	Низька депопуляція та низькі воєнні ризики	Висока депопуляція та низькі воєнні ризики
Високий рівень розвитку та динамічне зростання	ПУ	ПУ	ПУ	СП	СП	ПУ	СП	СП	ПУ
Середній рівень розвитку та динамічне зростання	ПУ	ПУ	ВКС	СП	СП	ПУ	СП	СП	ПУ
Низький рівень розвитку та динамічне зростання	ПУ	ПУ	ВКС	СП	СП	ПУ	СП	СП	ПУ
Високий рівень розвитку та спадаючі темпи зростання	ПУ	ПУ	ВКС	ПУ	ПУ	ПУ	СП	ПУ	ПУ
Середній рівень розвитку та спадаючі темпи зростання	ПУ	ПУ	ВКС	ПУ	ПУ	ПУ	ПУ	ПУ	ПУ
Низький рівень розвитку та спадаючі темпи зростання	ВКС	ВКС	ВКС	ПУ	ПУ	ПУ	ПУ	ПУ	ВКС
Високий рівень розвитку та кризові темпи зростання	ПУ	ПУ	ВКС	ПУ	ПУ	ПУ	ПУ	ПУ	ПУ
Середній рівень розвитку та кризові темпи зростання	ПУ	ПУ	ВКС	ПУ	ПУ	ПУ	ПУ	ПУ	ПУ
Низький рівень розвитку та кризові темпи зростання	ВКС	ВКС	ВКС	ПУ	ПУ	ВКС	ПУ	ПУ	ПУ

Джерело: побудовано автором.

- об'єктивність і відкритість у визначенні територій для державного стимулювання їх розвитку;
- одночасна концентрація зусиль і коштів на відносно невеликій кількості територій для досягнення максимального соціально-економічного розвитку;
- неприпустимість використання цільової державної підтримки для фінансування поточних потреб територій;
- максимальне використання можливостей самих територій у розробленні і реалізації системи заходів з подолання проблем розвитку відповідних територій.

Державна підтримка розвитку прикордонних районів у несприятливих умовах має включати заходи забезпечуючого та стимулюючого характеру. Напрямами державної підтримки забезпечуючого характеру є нормативно-законодавча, науково-методична, фінансова, організаційна підтримка розвитку, стимулюючого характеру – податкові пільги, податкові канікули, пільгові кредити, компенсація відсотків за кредитами тощо [9; 10]. Водночас заходи підтримки розвитку прикордонних районів у несприятливих умовах слід розділяти на загальні (можна використовувати для всіх типів територій) і спеціальні (для окремих територій). Наприклад, районів уздовж лінії розмежування (рис. 4).

Кожен з виділених типів територій потребує власного підходу для побудови політики підтримки та стимулювання розвитку, а саме:

1. *Території, що вимагають стандартного підходу (СП).* Підтримка та стимулювання розвитку

таких територій включає заходи, які діють для всіх типів територій країни. Інструменти такої підтримки: бюджетні (дотації та субвенції з державного бюджету, цільове фінансування з державного бюджету), податкові (податкові пільги, канікули для малого та середнього бізнесу та інші податкові преференції, не пов'язані з усуненням депресивного розвитку територій), кредитні (кредитні угоди на пільгових умовах), інвестиційні (вітчизняні та іноземні інвестиції, програми спільного інвестування) та інноваційні (створення бізнес-інкубаторів, технопарків, інноваційні, консалтингові центри, венчурні фонди).

2. *Території, що потребують підвищеної уваги (ПУ).* Окрім заходів, що діють на усій території, потребують спеціальної підтримки та посиленого фінансового забезпечення: цільового спрямування державних капітальних вкладень на розвиток виробничої та транспортної інфраструктури.

Для територій з низькою щільністю населення та високою депопуляцією потрібне проведення заходів щодо стимулювання переселення сімей на території із низькою щільністю населення, стимулювання трудової міграції, сприяння зайнятості населення, цільовому фінансуванню програм перекваліфікації та підвищення професійного розвитку трудових ресурсів, розвитку соціальної інфраструктури.

3. *Території, що потребують врегулювання кризових ситуацій (ВКС).* Окрім підвищеної уваги до їх розвитку потребують вирішення специфічних проблем: фізичного руйнування житла, інфраструктури; виведення з використання землі так званої «сірої» 30-ти кілометрової зони вздовж лінії розмежування; наявність значних площ замінованих

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

територій, порушення екологічної рівноваги через фізичне руйнування екологічно небезпечних підприємств, затоплення шахт і загроза виходу токсичних шахтних вод на поверхню, попадання їх у підземні води. Такі території слід розглядати як території нового розвитку. Вирішення поставленого завдання потребує застосування, по-перше, заходів забезпечувального характеру – прямих державних і

капітальних інвестицій у розвиток виробничої, транспортної, енергетичної, фінансової, соціальної інфраструктури, коштів міжнародних організацій; по-друге, страхування політичних, військових ризиків державою та міжнародними фондами для здійснення інвестиційної діяльності та інших заходів.

Рис. 4. Класифікація заходів підтримки та стимулювання розвитку прикордонних територій у несприятливих умовах

Джерело: побудовано автором.

Прикордонні території у несприятливих умовах кризового стану потребують додаткових заходів для стимулювання їхньої активності – ділової та інвестиційної. Ефективними інструментами цього могли б стати такі:

- заміна податку на прибуток податком на виведений капітал, що сприяло б реінвестуванню в розвиток бізнесу. Після введення податку на виведений капітал відпаде необхідність оптимізації витрат, виведення прибутків в офшори тощо;
- зміна формату розщеплення ПДФО на користь прилеглих територій, але за умови інвестування коштів у розвиток інфраструктури.

Висновки. Отже, імідж прикордонних територій в умовах нестабільності знижує готовність потенційних інвесторів інвестувати в розвиток бізнесу, спричиняє масовий відплив працездатного населення та капіталу, що зумовлює негативну динаміку їх соціально-економічного розвитку. Проведене дослідження показало високий рівень диференціації розвитку прикордонних територій у несприятливих умовах, що вимагає здійснення ранжування їх за рівнем проблемності. Для ранжування прикордонних територій у несприятливих умовах пропонується

використовувати такі чинники: рівень соціально-економічного розвитку, темпи економічного зростання, демографічна ситуація, рівень воєнно-політичних ризиків. Залежно від рівня проблемності, підтримуючи та стимулюючи розвиток прикордонних територій у несприятливих умовах, території доцільно розділяти за такими типами: ті, що вимагають стандартного підходу; території, що потребують підвищеної уваги; території, що потребують урегулювання кризових ситуацій. Кожен з виділених типів територій вимагає власного підходу для побудови політики стимулювання їх розвитку.

Список використаних джерел

1. Вахович І. М., Купира М. І. Обґрунтування сутності економічної категорії «депресивний регіон». *Економічні науки. Серія: Регіональна економіка*: зб. наук. пр. 2014. Вип. 11(43). С. 27-34.
2. Єфименко Т. І. Інституційне регулювання економічного розвитку. *Економіка України*. 2011. № 1. С. 16-26.
3. Сторонянська І. З., Бенювська Л. Я. Просторові асиметрії економічного розвитку в умовах адміністративно-фінансової децентралізації. *Економіка України*. 2018. № 2. С. 50-64.

4. Шульц С. Л. Регіональна політика в Україні: еволюційні засади та стратегічні перспективи. *Регіональна економіка*. 2014. № 3. С. 26-36.

5. Ярошенко І. В. Механізми державної підтримки проблемних регіонів. *Моделювання регіональної економіки: зб. наук. пр.* 2014. № 1. С. 133-149.

6. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року: «Розвиток та єдність, орієнтовані на людину»: проект / Міністерство розвитку громад та територій. 2019. 69 с. URL: <http://www.strategy.kharkiv.ua/docs/SSRD.pdf>

7. Про стимулювання розвитку регіонів: проект Закону України. *Міністерство розвитку громад та територій України*: сайт. 2018. URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/uroekt-zakonu-ukrayini-pro-stimulyuvannya-rozvitku-regioniv>

8. Про особливості стимулювання регіонального розвитку: проект Закону України. *Міністерство розвитку громад та територій України*: сайт. 2021. URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/uroekt-zakonu-ukrayiny-pro-osoblyvosti-stimulyuvannya-regionalnogo-rozvitku>

9. *Стале ендогенне зростання регіонів України в умовах децентралізації*: монографія / ред. І. З. Сторонянська. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2019. 501 с.

10. *Адміністративно-територіальний устрій України: методологічні основи та практика реформування*: монографія / наук. ред. В. С. Кравців. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2016. 264 с.

11. *Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методичні підходи до ідентифікації*: науково-аналітична доповідь / наук. ред. І. З. Сторонянська. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2020. 150 с.

References

1. Vakhovych, I. M., & Kurya, M. I. (2014). Obhruntuvannya sutnosti ekonomichnoyi katehoriyi «depresyvnyu rehion» [Substantiation of the essence of the economic category «depressed region»]. In *Ekonomichni nauky. Seriya: Rehional'na ekonomika [Economic sciences. Series: Regional Economy]*: Vol. 11(43) (pp. 27-34). [in Ukrainian].

2. Yefymenko, T. I. (2011). Instytutsiyne rehulyuvannya ekonomichnoho rozvytku [Institutional regulation of economic development]. *Ekonomika Ukrayiny – Ukraine economy*, 1, 16-26. [in Ukrainian].

3. Storonyanska, I. Z., & Benovska, L. Ya. (2018). Prostorovi asymetriyi ekonomichnoho rozvytku v umovakh administratyvno-finansovoyi detsentralizatsiyi [Spatial asymmetries of economic development in conditions of administrative and financial decentralization]. *Ekonomika Ukrayiny – Ukraine economy*, 2, 50-64. [in Ukrainian].

4. Shults, S. L. (2014). Rehional'na polityka v Ukrayini: evolyutsiyni zasady ta stratehichni perspektyvy [Regional policy in Ukraine: evolutionary principles and strategic perspectives]. *Rehional'na ekonomika – Regional economy*, 3, 26-36. [in Ukrainian].

5. Yaroshenko, I. V. (2014). Mekhanizmy derzhavnoyi pidtrymky problemnykh rehioniv [Mechanisms of state support for problem regions]. In *Modelyuvannya rehional'noyi ekonomiky [Modeling of regional economy]*: Vol. 1 (pp. 133-149). [in Ukrainian].

6. Derzhavna stratehiya rehional'noho rozvytku na period do 2027 roku: «Rozvytok ta yednist', oriyentovani na lyudynu» [State strategy of regional development for the period up to 2027: «Development and unity focused on people»]: project (2019). Ministry of Community and Territorial Development. Retrieved from <http://www.strategy.kharkiv.ua/docs/SSRD.pdf> [in Ukrainian].

7. Pro stymulyuvannya rozvytku rehioniv [On Stimulating the Development of Regions] (2018). Draft Law of Ukraine. *Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/uroekt-zakonu-ukrayini-pro-stimulyuvannya-rozvitku-regioniv> [in Ukrainian].

8. Pro osoblyvosti stymulyuvannya rehional'noho rozvytku [On Peculiarities of Stimulating Regional Development]: Draft Law of Ukraine (2021). *Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/uroekt-zakonu-ukrayiny-pro-osoblyvosti-stimulyuvannya-regionalnogo-rozvytku> [in Ukrainian].

9. Storonyanska, I. Z. (Ed.) (2019). *Stale endohenne zrostannya rehioniv Ukrayiny v umovakh detsentralizatsiyi* [Sustainable endogenous growth of regions of Ukraine in the conditions of decentralization]. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

10. Kravtsiv, V. S. (Ed.) (2016). *Administratyvno-terytorial'nyy ustriy Ukrayiny: metodolohichni osnovy ta praktyka reformuvannya* [Administrative-territorial structure of Ukraine: methodological bases and practice of reforming]. Lviv: Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

11. Storonyanska, I. Z. (Ed.) (2020). *Funktsional'ni typy terytoriy yak ob'yeckt derzhavnoyi rehional'noyi polityky: metodychni pidkhody do identyfikatsiyi* [Functional types of territories as an object of state regional policy: methodological approaches to identification]. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

Статтю підготовлено в межах виконання відомчої теми «Виокремлення проблемних територій та інструментарій стимулювання їх економічної активності» (ДР 0120U103864).

Надійшло 13.04.2021 р.